

associació catalana de sociologia

societat catalana de sociologia de
l'institut d'estudis catalans

núm. 35 octubre 1994

El balanç d'una gestió

El 2 d'abril del 1992 i durant l'assemblea ordinària de l'Associació Catalana de Sociologia, es van fer eleccions constituint-se la Junta Directiva que ha estat funcionant ininterrompudament fins el proper 21 de novembre d'aquest any, data en la que es preveu la seva renovació. La nova Junta reunida el 22 d'abril elegia president en Raimon Bonal, secretari en Carles Prats, tresorer en Sebastià Sarasa i vocals en Xavier Torrens i na Carlota Soler.

En aquella assemblea, a més de l'elecció, es decidí fer una consulta als socis sobre les expectatives personals i científiques entorn d'una associació com la nostra amb l'intent d'adequar la dinàmica de l'associació als desigs dels associats, procedir a l'aplegament d'informació biogràfica i professional dels socis amb l'objectiu de construir un directori dels sociòlegs a casa nostra i mantenir relacions estables amb el Col·legi de Doctors i Llicenciats en Ciències Polítiques i Sociologia. Només la darrera proposta es va poder dur a terme perquè es va aplegar un nombre tan poc significatiu de respostes que no permetia fer-se una idea global de les demandes hipotètiques dels associats, i molt menys procedir a l'elaboració d'un directori que tingués un mínim de fiabilitat donat que només es tenien informacions de 60 persones.

El dia 14 de maig del 1992 es va rebre per part de Monique Becue del Departament d'Estadística de la UPC la proposta de col·laboració en un curset a celebrar entre el 27 d'octubre i el 17 de novembre a la seu de l'Institut d'Estadística de Catalunya sobre "*Anàlisi Estadística de Textos: tractament de respostes obertes*" que seria organitzat simultàniament pel Departament d'Estadística i Investigació Operativa de la UPC, l'Institut d'Estadística de Catalunya i la nostra Associació. Hi hauria una reducció en la matrícula pels nostres socis i la nostra entitat s'encarregaria de fer una recepció a tots els participants autòctons i estrangers a l'incomparable marc de l'Institut d'Estudis Catalans. La realització efectiva d'aquesta trobada científica fou un veritable èxit tant pel que es refereix al nombre de participants com per l'interès despertat per la temàtica.

Mentrestant, es concebia la idea de reiniciar un butlletí intern de l'Associació i es feien gestions concretes per la seva realització. El gener del 1993 va sortir el primer número i ha pogut mantenir la seva fidelitat, malgrat les dificultats, fins l'hora present. Paral·lelament, es recollien els llistats d'estudiants

matriculats a la Universitat de Barcelona, la Universitat Autònoma de Barcelona, la Universitat Pompeu Fabra i la Universitat a Distància per tal fer-los trameses informatives que evidenciarien una voluntat de presència de la nostra Associació entre els joves que comencen a interessar-se per la nostra disciplina. En aquest sentit, Eulàlia Solé i Raimon Bonal van fer un acte de presentació i divulgació de l'ACS als estudiants de l'ICESB. Per altra banda, es veia la conveniència d'anar descentralitzant l'Associació Catalana de Sociologia amb la garantia d'una presència arreu de Catalunya.

A més, semblava important que l'Associació fos present en el jurat del premi a la recerca sociològica "Rogeli Duocastella". Després d'un bon nombre de gestions, aquesta participació es farà efectiva a la propera adjudicació per aquest 1994. En la mateixa línia de participació pública de l'Associació, la Junta nomenava el 14 de juny del 1993 la nostra associada Eulàlia Solé representant de la nostra entitat a la "Comissió d'Assistència Psiquiàtrica i Salut Mental" del Servei Català de la Salut tal com estava previst en el Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya (DOGC, 15 de juliol 1992). La necessitat del nomenament d'un soci va ésser comunicada a la Junta en una carta de l'ICS del 8 de juny. Aquesta feta és el primer reconeixement públic de l'Associació davant d'instàncies de l'administració pública; el fet és remarcable.

El 28 de setembre del 1993 l'ACS acollia un "*Seminari Permanent d'indicadors socials*" coordinat pel membre de la junta Sebastià Sarasa a propostad' un grup d'estudiants de doctorat.

L'Associació Catalana de Sociologia s'ha adherit durant aquesta legislatura a les manifestacions culturals i cíviques següents: el document sobre les Bases de Manresa "*Bases per al futur nacional de Catalunya*" (20 de juny del 1992), les Organitzacions No Governamentals "*Infància Viva. Meninos e Meninas de Rua*" i "*Cooperació*" (ambdues el desembre del 1993) i el "*Manifest de Prada*" (de l'agost del 1993).

Els 18 i 19 de maig del 1992 James Petras va pronunciar dues conferències amb un clamorós èxit de públic a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans sota el títol "*Estratègies dels EEUU per a Amèrica Llatina a la dècada dels 90*". Foren organitzades en col·laboració amb l'Organització No Governamental "Món 3. Universitaris pel Tercer Món", el Col·legi de Doctors i Llicenciats en Ciències Polítiques i Sociologia i la nostra Associació. Amb un pròleg del doctor Vidal Villa van ésser publicades posteriorment i distribuïdes gratuïtament als nostres socis.

El 10 de març del 1993 tingué lloc una altra intervenció exitosa de James Petras sobre "*La nova administració Clinton i Amèrica Llatina: expectatives i reptes*" i el 2 de juny del mateix any un debat-col·loqui sobre "*L'ecologisme com a alternativa política*" amb la participació de Carlos Gabetta, Jorge Riechmann i Loius Lemkov. Amb una presentació de Raimon Bonal s'ha lograt recentment la seva publicació i distribució gratuïta als nostres socis.

Un aconteixement realment important ha estat la celebració a Girona del **II Congrés Català de Sociologia** els dies 15 i 16 d'abril del 1994. La idea va començar a ésser mesurada des del novembre del 1992 i, malgrat les reticències, dubtes i dificultats, els fets s'anirien desencadenant de manera inapel·lable:

- el gener del 1993 s'acaronava el projecte,
- el 17 de març del 1993 va tenir lloc una reunió informal entre amics per a madurar-ne la idea,
- el 20 d'abril d'aquell any hi hagué una trobada d'entitats que en una discussió oberta i generosa va perfilar les primeres disposicions operatives de cara a la posta a punt d'aquesta magna trobada: l'acord en la celebració, els objectius, les finalitats, el lloc, la data, el títol, un esboç dels continguts, el manteniment d'una participació oberta i l'elecció dels comitès científic i d'organització. La convocatòria fou àmplia i hi havia una representació de les Universitats Pompeu Fabra, Girona i Lleida, del Col·legi de Doctors i Llicenciats en Ciències Polítiques i Sociologia, de l'Institut d'Estadística de Catalunya, del Grup Català de Sociolingüística, de l'Institut de Sociolingüística catalana, de l'Institut de Ciències Polítiques i Socials, del Centre d'Informació, Formació i Assessorament, de l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona, del Gabinet d'Estudis Socials i de l'Associació Catalana de Sociologia. S'havien excusat l'Institut Català d'Antropologia i les Universitats Ramon Llull i Rovira i Virgili. També s'havia convidat les Universitats de Barcelona i Autònoma de Barcelona, l'Institut d'Estudis Socials Avançats i el Centre d'Iniciatives i Recerques Mediterrànies,
- des del 24 de maig del mateix any es van iniciar contactes i entrevistes per tal de gestionar el finançament i els ajuts institucionals pertinents:
 - * a la ciutat de Girona: Ajuntament, Cambra de Comerç, Caixa de Girona, delegació del Govern de la Generalitat, Escola Universitària de Turisme, Rectorat de la Universitat i Diputació, * a la ciutat de Barcelona: Alt Comissionat per a la Recerca i Universitats, Diputació i Fundacions "La Caixa" i "Jaume Bofill".
- el butlletí mensual de l'Associació del mes de març del 1993 comença a fer públic i divulgar l'ambiciós projecte de la celebració del Congrés,
- el 10 de maig el Comitè Científic del Congrés concreta les àrees temàtiques i els grups de treball corresponents. Per altra

banda, es comença a tenir per part del Comitè Organitzador un esboç de pressupost del que pot representar la posta en pràctica efectiva de la idea,

- l'octubre ja es disposa d'un tríptic amb la programació completa i les condicions econòmiques de la inscripció del qual se'n fa una divulgació amplíssima amb la inclusió de les Universitats dels Països Catalans: Castelló, València, Alacant, Ciutat de Mallorca i Perpinyà,
- el desembre es constitueix un comitè d'honor del Congrés integrat pels senyors Jordi Pujol, Josep Laporte, Josep Ma. Arnau i Joaquim Nadal.

La celebració del II Congrés Català de Sociologia cal considerar-lo com una fita importantíssima per varis motius: la perfecta organització, la notable participació cosmopolita i interdisciplinària sobretot de joves professionals, el miniressó a la premsa local catalana (*El Punt* i *l'Avui*) i al *Boletín de la Federación española de sociología* (FES) (nos. 6 i 7).

Des del punt de vista econòmic, la gestió de l'actual Junta s'ha trobat amb l'etern gravíssim problema dels impagats que ha anat resolent lentament però sense defallença: verificant errors burocràtics (canvis de domicili o modificacions de comptes corrents), donant de baixa en casos evidents de manca de voluntat o fent recordatori a persones desmemoriades.

Per altra banda, s'ha lograt que es fes efectiu alguna quantitat que se'ns acreditava, com per exemple un reintegrament de la Caixa de Terrassa (de 357.654 ptes) que no acabava mai d'arribar. Finalment, cal insinuar només el resultat econòmic exitós i favorable del II Congrés que ens ha permès adquirir un equip informàtic que un cop finalitzat el Congrés ha passat a ser propietat patrimonial de l'Associació i, a més, ens permet garantir la publicació definitiva de les actes d'aquell II Congrés Català de Sociologia en el reduït espai d'uns sis mesos (tinguent en compte que l'Institut d'Estudis Catalans només ens en financia una part). S'està ultimant en aquests moments els tràmits pressupostaris i administratius per a donar la senyal de sortida del treball d'edició. Evidentment que, no solament els ponents, sinó també els participants tindran el dret gratuït a un exemplar de les mateixes; és un servei més que ens prometem realitzar en un futur immediat.

Es podia haver dut a terme més coses? Segurament. De totes maneres, tractant-se d'una associació voluntària i comptant amb tants pocs efectius humans, creiem que Déu n'hi do el que s'ha pogut acomplir. En tot cas el que és cert és que la Junta Directiva que acaba el seu mandat el proper novembre fa una invitació cordial a tots aquells que, sense deixar de cap manera les seves ocupacions, tinguin una mínima voluntat de participar en una aventura que, a l'ensems que apassionant, és un incalculable servei a la comunitat dels sociòlegs catalans.

En nom de la Junta directiva
Raimon Bonal
president

L'estudi de les àrees de serveis personals: anàlisi del procés i perspectives de futur

L'objectiu bàsic de l'estudi es aprofundir en el coneixement de les àrees de serveis a la persona tot veient l'articulació existent entre:

- coneixement i necessitats de l'entorn
- planificació, organització, gestió i desenvolupament de les tasques
- oferta de serveis

D'acord amb aquests objectius, el treball s'ha centrat en l'anàlisi dels serveis que es presten des dels ajuntaments, de manera que mitjançant l'anàlisi de l'oferta i el seu recorregut es posés de manifest la realitat de tots els elements que intervien en el funcionament de l'administració local.

Com objecte d'estudi s'han triat els municipis de més de 20.000 habitants de la província de Barcelona, ja que són els que tenen un major nivell competencial (segons la llei de Bases de Règim Local) i alhora, una estructura organitzativa i de prestació de serveis més complexa. Però davant la impossibilitat de fer el treball sobre el conjunt dels 32 municipis que s'engloben en aquest grup es va fer una selecció de 4 municipis en funció de: a) el nombre d'habitants, b) la localització geogràfica, c) la força política governant, d) l'estructura organitzativa de les àrees de serveis personals.

Primers resultats de l'estudi

Un primer aspecte a tractar fa referència a l'estructura organitzativa de les àrees de serveis a la persona. Durant els primers ajuntaments democràtics la necessitat d'actuar urgentment sobre problemes concrets va condicionar l'establiment d'un model organitzatiu de ràpid creixement amb unes estructures que, hores d'ara, no responen adequadament a les necessitats actuals. El panorama dels ajuntaments estudiats així ens ho demostra:

a) Tres dels quatre ajuntaments sobre els que hem treballat es troben en un procés de reorganització o remodelació de les àrees, i en dos d'ells es considera que aquest aspecte és prioritari per tal de poder oferir millors serveis.

b) Dos dels ajuntaments sobre els que estem treballant actualment ja els havíem analitzat en l'estudi de l'any 1986. Els resultats ens demostren que fa 8 anys aquests ajuntaments ja parlaven de la necessitat de fer reformes organitzatives per tal de millorar la qualitat dels serveis. Malgrat el temps transcorregut i els canvis portats a terme, aquests ajuntaments encara estan inmersos en aquestes reformes.

c) Els entrevistats incideixen en la necessitat de reformar l'estructura de l'ajuntament per poder racionalitzar la tasca, apropar els serveis al ciutadà i prestar un servei d'acord amb les seves necessitats.

Els ajuntaments, conscients de les mancances que representa

la seva estructura organitzativa han assajat diferents models per tal d'adaptar l'estructura organitzativa de les àrees als serveis que es presten: àrees, patronats, macroàrees, agrupacions d'àrees (cultura i joventut etc.), sense que s'hagi arribat a trobar quin és el més adequat per millorar la qualitat dels serveis. I és evident, que no hi ha models únics que es puguin aplicar a tots els ajuntaments. La prioritització de serveis que cada govern municipal vol prestar és el que ha d'ajudar a definir el tipus d'organització de la que es dota cada ajuntament.

En dos dels ajuntaments, el procés de reorganització està començant a donar uns primers resultats com ho reflecteix el nivell de satisfacció que hi ha entre la majoria dels professionals entrevistats, i la definició d'una política formativa adreçada a preparar els tècnics per a la tasca que desenvolupen. Aquesta satisfacció no és general entre tots els treballadors ja que hi ha resistències entre alguns grups concrets, però l'acceptació és prou ampla com per considerar que aquestes resistències són més fruit de la por als canvis, que una veritable oposició al model que s'està endagant.

Un segon aspecte a tractar és el de les **línies prioritàries**. En alguns ajuntaments, les línies prioritàries són molt generalistes (millora de la qualitat de vida, apropar els serveis als ciutadans, etc), però manca una concreció que permeti a tots els instàncies implicades tenir clares quines són les accions a potenciar.

La manca d'unes línies prioritàries clares porta lligada la indefinició de quins són els serveis més importants que s'han de potenciar. En alguns casos ens trobem que no es vol prioritzar per por a equivocar-se, com ho demostra la resposta que ens donava un regidor: "en una societat canviant mai es pot prioritzar res, perquè si després es modifiquen les circumstàncies potser has recolzat coses que han perdut interès".

Un tercer tema important és el **pressupostari**. Al llarg de l'estudi hem constatat que hi ha un cert grau de desconeixement del pressupost per part dels tècnics i professionals. Aquest desconeixement dificulta una comprensió global sobre el conjunt de les activitats de l'àrea tot portant-los a guiar-se per apreciacions personals o comentaris de passadís que distorsionen, en moltes ocasions, la realitat. Transmetre aquesta informació podria evitar malsentesos com els que defineixen alguns dels entrevistats: "els de són els que s'enduen la major part dels pressupost, a nosaltres ens toca funcionar amb el que ens deixen". Potser en alguns cas concret la queixa és real, però en moltes ocasions el desconeixement dels objectius prioritaris de l'àrea en són la causa.

Un altre aspecte lligat al tema pressupostari que també cal tenir en compte, és la contenció de la despesa que s'està produint a nivell general i que afecta als quatre ajuntaments. Aquesta contenció afecta especialment a les activitats de caràcter "festiu" i no tan als serveis d'atenció primària, entesos en el seu sentit més ampli. També es constata que es redueix la despesa deixant de prestar o reduint, els serveis que no són competència de l'ajuntament, d'acord amb l'estratègia que es segueix des de la Federació Espanyola de Municipis i Províncies que es va iniciar d'ençà el segon mandat.

Les respostes dels polítics i gestors han posat de manifest que l'estructura pressupostària (definida per la llei de 1988) dificulta la voluntat expressada en alguns ajuntaments d'impulsar programes horitzontals. Com diu un dels polítics entrevistats: "s'ha de fer "encaje de bolillos" per adequar els pressupostos als projectes".

Pel que fa a l'avaluació dels serveis en els ajuntaments estudiats, veiem que està molt condicionada, en general, per la manca d'instruments que permetin una valoració qualitativa. Es fan recomptes d'usuaris, d'actuacions, etc., però com diu un dels professionals entrevistats: "no disposem d'una metodologia per poder fer una avaluació de la tasca". Els objectius que es proposen la majoria dels serveis no son avaluable.

Davant la manca d'indicadors que permetin una avaluació el més objectiva possible, els professionals avaluen la tasca en base als propis criteris professionals (com a psicòlegs, com assistent social), sense tenir una visió de conjunt del servei ni dels objectius més globals de l'àrea. En alguns ajuntaments, s'està utilitzant la memòria anual com element d'avaluació, de manera que aquesta es limita només a un llistat d'activitats amb escasses dades objectives.

Lligat al tema de l'avaluació hi ha el de la informació. Sense una bona informació no es disposa dels elements necessaris per a poder fer una bona avaluació. En general, la informació no està centralitzada en cap dels ajuntaments estudiats. Aquesta dispersió de la informació es veu agreujada per la manca de canals de comunicació que facilitin l'intercanvi d'informació entre les àrees.

Els ajuntaments disposen de molta informació, que prové de fonts diverses (arxius administratius, permisos varis, serveis d'atenció primària etc). El problema no és, doncs, la manca d'informació, sinó que aquesta informació sigui llegible. Com diu un gerent: "no necessito més informació, necessito que me la tradueixin, que me la facin llegible". Alhora aquesta manca d'informació objectiva tampoc permet fer una anàlisi de necessitats rigurosa.

El problema de la informació no es circumscriu però al marc intern de l'ajuntament, sinó que també es detecta una manca d'informació del ciutadà sobre les activitats dels ajuntaments i per tant, un problema de comunicació entre l'administració municipal i els ciutadans. Entre els entrevistats (malgrat algunes excepcions) hi ha un sentiment generalitzat que no s'arriba a amplis sectors de la població.

La manca d'informació al ciutadà reflecteix, en part, els problemes de comunicació entre l'administració i l'administrat. O no s'aconsegueix que arribi la informació per manca dels canals adequats, o no es dóna a conèixer perquè la precarietat del servei no permet atendre més casos.

Una altra qüestió sobre la que volem incidir és el del rol i les relacions entre les diferents instàncies municipals (responsables polítics, gestors i professionals). Ens hem trobat que hi ha moltes confusions a l'hora de definir quin és el rol que ha de desenvolupar cada un d'ells.

Encara que formalment sembla molt clar que un polític, un gestor i un professional tenen tasques diferents, la feina de cada dia fa que en els ajuntaments aquestes diferències esdevinguin confuses. En aquest aspecte, les definicions que apunta cadascun sobre el seu propi rol no fan més que confirmar un cert nivell de confusió.

Les confusions es donen fonamentalment entre polítics i gestors. Això es deu tant a que els polítics assumeixen les tasques de gestió o inclús de tècnic, com a que hi ha un col·lectiu de gestors que, de fet, tiren endavant propostes clarament polítiques.

També incideix en la confusió, que molts professionals qualificats per poder ser remunerats suficientment han d'accedir a càrrecs de comandament sense tenir ni la preparació tècnica ni les aptituds necessàries, per la qual cosa els efectes que produeixen aquests canvis en les organitzacions i en les persones no solen ser els esperats.

A partir d'aquests primers resultats podríem dir que cal definir un model organitzatiu i una distribució de funcions que permetin que tots els agents implicats tinguin definida la seva tasca. El model organitzatiu s'ha de fer des de l'especificitat de cada ajuntament i a partir de les prioritats marcades per a cada un d'ells. No val agafar models externs i aplicar-los mimèticament. Cal un procés de reflexió sobre els serveis que es volen prestar, i en funció d'aquests serveis, definir una estructura organitzativa que faciliti la seva prestació. Per això caldrà posar en marxa de manera decidida sistemes d'informació, espais de comunicació i processos de formació que facilitin i sustentin el procés.

Carles Prats i Maeso
responsable d'investigació
Centre d'Investigació Formació i Assessorament
Patronat Flor de Maig

Sumari

pag.

- 1 El balanç d'una gestió
Raimon Bonal
- 3 L'estudi de les àrees de serveis personals
Carles Prats

Coordinació: Junta de l'Associació Catalana de Sociologia

Secretaria: Montserrat Rovira

Disseny i maquetació: Gemma Quesada

Qualsevol soci interessat en publicar un article pot adreçar-se a:

Montserrat Rovira

Societat Catalana de Sociologia

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Tel.: 318 55 16

dimecres de 4 a 8 de la tarda